

Aktiv dödshjälp är ett kontroversiellt ämne som handlar om att medvetet avsluta en människas liv för att lindra outhärdligt lidande. Det finns två huvudformer:

- **Eutanasi:** En läkare administrerar en dödlig dos läkemedel direkt till patienten, vanligt i Nederländerna och Belgien.
- **Assisterat döende:** Patienten får läkemedel utskrivna och tar det själv, exempelvis enligt Oregonmodellen i USA.

FILMFAKTA

Ämnen: Religion, Samhällskunskap, Psykologi
Ålder: Grundskola 7-9, Gymnasiet
Speltid: 8 min
Produktionsår: 2024
Språk: Svenska, svensk text
Ursprungsland: Sverige
Artikelnummer: 200924

I Sverige är aktiv dödshjälp förbjudet. Passiv dödshjälp, där behandling avbryts och döden tillåts ske naturligt, är däremot lagligt under vissa förutsättningar. Ett exempel är att avsluta livsuppehållande vård på patientens begäran.

De etiska frågorna är många. Förespråkare menar att individen bör ha rätt att bestämma över sin egen död när lidandet är outhärdligt. Motståndare varnar för risker som missbruk och att sårbara grupper, som äldre eller funktionshindrade, kan känna sig pressade att välja dödshjälp för att inte vara en börda. Läkares roll är också etiskt komplex – de måste väga patientens önskan mot sitt ansvar att skydda liv.

Globalt varierar lagarna. Länder som Nederländerna, Schweiz och Kanada tillåter någon form av dödshjälp under strikta villkor, medan det är förbjudet i många andra. Ämnet väcker starka känslor och kräver noggrann eftertanke kring rättigheter, lagar och vård i livets slutskede

1. Om filmen

Filmen utforskar det komplexa och kontroversiella ämnet aktiv dödshjälp. Genom en kombination av fakta och exempel tar filmen upp olika perspektiv, från etik till juridik, och beskriver skillnaderna mellan eutanasi (aktiv dödshjälp) och assisterat dödande. Den diskuterar också passiv dödshjälp, där behandling avbryts. Filmen presenterar både anhängares och motståndares argument och ger en global översikt över hur lagstiftningen ser ut i olika länder.

2. Syfte med undervisningen

- Förmedla kunskap om vad aktiv dödshjälp innebär och vilka etiska och juridiska frågor det väcker.
- Skapa utrymme för diskussion och reflektion kring rätten till ett värdigt liv och död.
- Uppmuntra eleverna att utveckla kritiskt tänkande och analysera olika synvinklar på ett känsligt ämne.

3. Användning i undervisningen

1. Religion:
 - Diskutera etiska och religiösa perspektiv på liv och död.
 - Analysera människosynen i olika religioner och hur dessa påverkar synen på dödshjälp.
2. Samhällskunskap:
 - Förstå hur lagstiftning kring aktiv dödshjälp ser ut i olika länder.
 - Diskutera hur demokratiska processer påverkar lagar och rättigheter kopplade till livets slutskede.
3. Psykologi:
 - Utforska patientens mentala hälsa och betydelsen av samtycke vid beslut om dödshjälp.
 - Diskutera konsekvenser för anhöriga och vårdpersonal.

4. Centrala teman i filmen

1. Vad är aktiv dödshjälp?
 - Definitioner: Eutanasi och assisterat dödande.
 - Skillnaden mellan aktiv och passiv dödshjälp.
2. Etiska aspekter:
 - Rätten att bestämma över sitt eget liv.
 - Risker för missbruk, särskilt för sårbara grupper.
 - Läkarens roll och yrkesetik.
3. Juridiska perspektiv:
 - Sveriges förbud mot aktiv dödshjälp.
 - Länder där dödshjälp är tillåtet, exempelvis Nederländerna och Schweiz.
4. Palliativ vård:
 - Vikten av smärtlindring och stöd i livets slutskede.

Planering av lektionen

Före filmen

1. Introduktion (10 min)

- Börja med att fråga eleverna:
 - Vad vet ni om begreppet aktiv dödshjälp?
 - Vilka etiska frågor kan det väcka?
- Presentera kort:
 - Definitioner: Eutanasi, assisterat dödande och passiv dödshjälp.
 - Exempel på lagstiftning: I Sverige är aktiv dödshjälp förbjudet, men i länder som Nederländerna och Schweiz är det tillåtet under strikta villkor.
- Visa hur ämnet kopplar till deras kursplan, exempelvis genom diskussion om etik (religion), rättigheter och demokrati (samhällskunskap) eller mental hälsa (psykologi).

2. Filmvisning (8 min)

- Visa filmen "*Aktiv dödshjälp – Etik och lagar i livets slutskede*".
- Be eleverna att under filmen notera:
 - Argument för och emot aktiv dödshjälp.
 - Exempel på hur olika länder hanterar frågan.

3. Diskussion i helklass (10 min)

Ställ frågor för att stimulera diskussion:

- Etiska perspektiv:
 - Ska en människa ha rätt att bestämma över sitt eget liv och död?
 - Hur bör samhället skydda sårbara grupper från att känna sig pressade till dödshjälp?
- Juridiska perspektiv:
 - Vad tycker ni om att aktiv dödshjälp är förbjudet i Sverige?
 - Vilka risker och fördelar finns med att legalisera det?
- Personliga reflektioner:
 - Hur tror ni det känns för en läkare att delta i aktiv dödshjälp?
 - Vilken roll spelar anhöriga i dessa situationer?

4. Elevaktivitet (15 min)

- Se förslag i arbetsbladet.

5. Avslutning (5 min)

- Sammanfatta dagens lektion:
 - Aktiv dödshjälp är ett komplext ämne som väcker starka känslor och kräver att vi förstår både juridiska och etiska perspektiv.
- Fråga eleverna vad de tar med sig från lektionen och om det är något de vill veta mer om.

HANDLEDNING

Läroplansmål LGR22 och GY25

LGR22: Grundskolan

Läroplanen för grundskolan, LGR22, syftar till att ge eleverna en allsidig utbildning där de utvecklar kunskaper och värderingar som förbereder dem för framtida medborgarskap. Ämnen som **Religion** och **Samhällskunskap** spelar en central roll när det gäller att diskutera frågor om etik, mänskliga rättigheter och demokrati, vilket gör ämnet aktiv dödshjälp relevant.

Mål och centralt innehåll som kopplar till aktiv dödshjälp:

- Religion (Åk 7–9):**
 - Etiska frågor:** Elever ska förstå och kunna analysera etiska frågor som rör liv och död, där människosynen i olika religioner och livsåskådningar har betydelse. Aktiv dödshjälp berör direkt etiska resonemang kring livets värde och individens rätt att själv välja livets slut.
 - Existentiella frågor:** Läroplanen betonar att elever ska kunna reflektera över frågor som meningen med livet, döden och människans rättigheter, där dödshjälp är ett av de mest debatterade ämnena i modern tid.
- Samhällskunskap (Åk 7–9):**
 - Rättssystemet:** Elever ska få kunskap om Sveriges lagar och internationella skillnader, vilket inkluderar förståelse för varför aktiv dödshjälp är förbjudet i Sverige men tillåtet i vissa andra länder.
 - Mänskliga rättigheter:** Elever ska kunna diskutera hur mänskliga rättigheter tolkas och används i frågor om individens frihet att bestämma över sitt eget liv, en central fråga i debatten om aktiv dödshjälp.
 - Samhällsfrågor och demokrati:** Elever ska kunna reflektera över hur olika samhällen tar ställning till etiska dilemman, samt hur lagar skapas och förändras i demokratier.
- Övergripande mål:**
 - Läroplanen betonar vikten av att elever utvecklar **ett etiskt förhållningsätt** och lär sig respektera andras perspektiv. Att diskutera dödshjälp bidrar till förståelsen för mångfald av värderingar och att kunna analysera komplexa frågor med empati och respekt.

GY25: Gymnasieskolan

Läroplanen för gymnasiet, GY25, har som mål att förbereda elever för högre studier och yrkesliv genom att utveckla deras förmåga att kritiskt analysera samhällsfrågor. Aktiv dödshjälp är ett ämne som kan kopplas till flera gymnasieämnen, särskilt **Religion**, **Samhällskunskap** och **Psykologi**, där det skapar möjlighet för fördjupade diskussioner om etik, demokrati och människans psykologiska behov.

Mål och centralt innehåll som kopplar till aktiv dödshjälp:

- Religion 1:**
 - Etiska och existentiella frågor:** Elever ska analysera olika etiska dilemman och reflektera över livets slutskede ur religiösa och sekulära perspektiv. Aktiv dödshjälp belyser skillnader i synen på individens rättigheter, livets helighet och autonomi.
 - Människosyn:** Läroplanen betonar hur olika religioner och livsåskådningar ser på människans värde och rätt att bestämma över sitt liv.

2. Samhällskunskap 1b:

- **Demokrati och mänskliga rättigheter:** Elever ska lära sig hur olika samhällssystem och rättssystem hanterar frågor om mänskliga rättigheter och skyldigheter, vilket aktiv dödshjälp exemplifierar.
- **Internationella perspektiv:** Frågan om aktiv dödshjälp visar på skillnader mellan länders demokratiska processer och rättssystem. Elever ska analysera varför lagstiftningen skiljer sig åt globalt och vilka faktorer som påverkar dessa beslut.

3. Psykologi 1:

- **Människans psykiska hälsa:** Aktiv dödshjälp berör frågor om patientens psykologiska tillstånd, som depression eller existentiell ångest, vilket ger elever möjlighet att analysera hur mentala faktorer påverkar beslut i livets slutskede.
- **Relationer och välbefinnande:** Elever ska diskutera hur dödshjälp påverkar inte bara individen utan också de anhöriga och vårdpersonal, vilket skapar en bred förståelse för psykologiska konsekvenser.

4. Övergripande mål:

- Läroplanen framhåller att elever ska utveckla **kritisk analysförmåga** och ett vetenskapligt förhållningssätt i diskussioner om samhällsfrågor. Aktiv dödshjälp ger möjlighet att tillämpa dessa färdigheter genom att undersöka argument från olika perspektiv och analysera komplexa etiska dilemman.

Sammanfattning av läroplansmålen

Undervisning om aktiv dödshjälp ger elever en möjlighet att utveckla kunskaper inom juridik, etik och psykologi. Det kopplar direkt till läroplanernas mål om att förstå mänskliga rättigheter, analysera samhällsfrågor och reflektera över livets mening. Både LGR22 och GY25 framhäver vikten av att eleverna utvecklar ett etiskt och kritiskt förhållningssätt, vilket ämnet aktiv dödshjälp exemplifierar på ett relevant och engagerande sätt.